

■ Μ Ν Η Μ Ο Ν Ε Υ Ο Ν Τ Α Σ ■

Ποιητής του έρωτα, της φύσης και του πολέμου

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Οποτε αναζητώ ποιήματα για αρχάριους αναγνώστες ή για επίδοξους ποιητές, με λίγα λόγια, όποτε ψάχνω τρόπο να εισαγάγω κάποιον στην ποίηση, ο Μάικλ Λόνγκλεϊ είναι από τους πρώτους στους οποίους καταφεύγω (οι άλλοι είναι η Ντίκινσον, ο Καβάφης, η Καρέλιν). Διαθέτει πάθος αλλά όχι συναισθηματισμό· δημιουργική και όχι καταναγκαστική σχέση με την παράδοση (και τι παράδοση! ιρλανδική!) τόσο στη μορφή όσο και στο περιεχόμενο· ξέρει να μεταπλάθει το καθημερινό, το απτό και ταπεινό σε μύθο και μαγεία, όπως έδειξε ο Ρίλκε· ξέρει πώς να εφαρμόσει την καθαφική μέθοδο στο σώμα του μύθου, για να τον κάνει να μιλήσει για τη σημερινή ιστορική συνθήκη· πώς να συνομιλήσει με έναν Τσέλαν, για να αγγίξει ποιητικά το ανεπούλωτο τραύμα του Ολοκαυτώματος· μπορεί να τραγουδήσει τον έρωτα και τη φύση σαν άνθρωπος του καιρού μας. Δεν ξέρω αν είναι «μεγάλος», είναι όμως σίγουρα ένας πλήρης ποιητής, που μπορεί να σε χορτάσει.

«Ποιητής του έρωτα, της φύσης και του πολέμου, εμπνευσμένος από την ελληνική και τη ρωμαϊκή μυθολογία» ήταν, κατά τους Irish Times, ο Μάικλ Λόνγκλεϊ, ο οποίος πέθανε στις 22 Ιανουαρίου, σε ηλικία 86 ετών. Γεννημένος στο Μπέλφαστ το 1939 από Βρετανούς γονείς, ο ποιητής που απέσπασε με το έργο του μερικές από τις σημαντικότερες διακρίσεις, όπως το βραβείο Whitbread και το βραβείο T.S. Eliot, κατάφερε να είναι μια φωνή ατόφια ιρλανδική, με έντο-

νο το χρώμα της εντοπιότητας και εμβέλεια οικουμενική, που τον κατατάσσει στους σημαντικότερους ποιητές της εποχής μας. Ίσως η δύναμη και η μαγεία του Λόνγκλεϊ έγκεινται στην ικανότητά του να συνταιριάζει με αφοπλιστική απλότητα το βιοματικό στοιχείο, την ατομική ιδιοσυγκρασία με την παράδοση, χρησιμοποιώντας, παραδείγματος χάριν, τον αρχαίο ελληνικό μύθο με την ίδια φυσικότητα με την οποία μιλάει για την ιρλανδική φύση, τα φυτά, τα ζώα, τα αντικείμενα που μας περιβάλ-

Η δύναμη και η μαγεία του Μάικλ Λόνγκλεϊ (1939-2025) έγκεινται στην ικανότητά του να συνταιριάζει με αφοπλιστική απλότητα το βιοματικό στοιχείο με το ιστορικό-πολιτικό πλαίσιο.

λουν. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας αβυσσικής συνύφανσης του αρχαίου μύθου με όψεις της καθημερινής, ταπεινής, αλλά και βαθιάς εμπειρίας είναι το ποίημα με τίτλο «Ποσειδών»:

«Στέκω πίσω από τον θεό Ποσειδώνα βλέποντας/ μέσα από τους γλυντούς του το ωμέγα του οσχεού./ Όταν βοηθούσα τον παιπού Τζωρτζ να μπει στην μπανιέρα/ Το ίδιο θέαμα με πήγε στη μάνα μου κι εμένα./ Το δέρμα του έμοιαζε σαν σκονισμένο από φτε-

Εκτός από τον Όμηρο και τους μυθικούς ήρωες, ποιητές από το παγκόσμιο πάνθεο, όπως η Ντίκινσον και ο Καβάφης, πρωταγωνιστούν και ως περσόνες στα ποιήματα του Λόνγκλεϊ· πάντα με φυσικότητα, ανεπιτήδευτα.

ρά του σκόρου./ Οι ζάρες πίσω από τα γόνατα σαν του μικρού αγοριού./ Αυτό που έσφιγγε στο χέρι του ο θεός – τριάντα ή κεραυνό – / το πετά στο νερό της μπανιέρας».

Συζητώντας, το 1992, στο New York Review of Books για την ποίηση των Σέιμους Χίνι, Τζον Μόνταγκου και Μάικλ Λόνγκλεϊ υπό το πρίσμα της «ιρλανδικότητας», ο γνωστός οξφορδιανός κριτικός Τζον Μπέλλι (το ελληνικό κοινό τον θυμάται ως συγγραφέα του βιβλίου στο οποίο βασίστηκε η

ταινία για την Αίρις Μέρντοκ, της οποίας υπήρξε σύζυγος) έγραφε: «Σε όλη τη νέα ιρλανδική ποίηση υπάρχει μια σιδερένια γροθιά κάπου μέσα στο βελούδινο γάντι, μια αναγνώριση του τρόμου και των προβλημάτων, που έρχεται τόσο φυσικά όσο και οι καλοί τρόποι. Ανάμεσα στα ονόματα λουλουδιών και πλοίων στη συλλογή “Gorse Fires” του Μάικλ Λόνγκλεϊ, ακόμα και στους στίχους που βάζουν μέτρο και μελωδία στις γεύσεις του παγωτού – “ρούμι

και σταφίδα, βανίλια, καραμέλα, καρύδι, ροδάκινο” – ο παγωτάτζης δολοφονείται κάπου στην οδό Λίσπερν και δίπλα στο κόρο του τοποθετούνται γαρύφαλλα». Το πιο γνωστό ποίημα του Λόνγκλεϊ είναι η «Ανακωχή», που δημοσιεύθηκε στους Irish Times το 1994, λίγο μετά την πρώτη κατάπαυση πυρός εκ μέρους του IRA. Ο ποιητής αναδιηγείται εκεί την ιλιδική σκηνή της συνάντησης του Πρίαμου με τον Αχιλλέα, το πώς συνέφαγαν οι δυο τους και πώς ο Αχιλλέας παρέδωσε στον γέρο βασιλιά τη σόρα του γιου του Εκτορα. Κάνοντας υποδειγματική χρήση της καθαφικής μεθόδου, ο Λόνγκλεϊ αφηγείται τη γνωστή σκηνή χρωματίζοντάς την όμως με τον εντελώς δικό του τρόπο, στοχεύοντας να μιλήσει, δι’ αυτής, για επίκαιρα ζητήματα και γεγονότα της εποχής του. «Είχαν μόλις δειπνήσει, απολαμβάνοντας και οι δυο/ Τη θέα της ομορφιάς τους, σαν εραστές./ Ο Αχιλλέας πλασμένος σαν θεός, ο Πρίαμος ακόμη ωραίος/ με όρεξη για κουβέντα, αυτός που νωρίτερα είχε αναστενάξει: “Πέφτω στα γόνατα και κάνω ό,τι να γίνει πρέπει/ Φιλώ το χέρι του Αχιλλέα, του φονιά του γιου μου”». Μαζί με άλλα ποιήματα του Λόνγκλεϊ η «Ανακωχή» κυκλοφορεί στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πατάκη (από όπου παρέθεσα) με τίτλο «Το χταπόδι του Ομήρου και άλλα ποιήματα», σε μετάφραση Χ. Βλαβιανού, ενώ στο τεύχος 28 του περιοδικού «Ποιητική» επιχειρείται ενδιαφέρουσα ανάγνωση του ίδιου ποιήματος από τη Μ. Βαζάκα. Πρόκειται ίσως για το εμβληματικό ποίημα κάθε εμφοβίου πολέμου. Θα άξιζε να

συναναγνωσθεί, στα καθ’ ημάς, με το «Ποίηση 1948» του Εγγονόπουλου (υπόκειται και εδώ ο Καβάφης!), και με τη συγκινητική αν και μάλλον ανίσχυρη ποιητικά «απάντηση» του Μ. Αναγνωστάκη («Στον Νίκο Ε... 1949»).

Η ιστορία, παλαιά και σύγχρονη, τον απασχολεί διαρκώς. Ανήκει στις φουρνιές των ανθρώπων που γαλουχήθηκαν από τους μεγάλους πολέμους. Ο Βρετανός πατέρας του Λόνγκλεϊ, για τον οποίο ο ποιητής είπε πως δεν περνάει μέρα δίχως να τον σκεφθεί, είχε πάρει μέρος στο σφαγείο της μάχης του Σομ, στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Εκτός από τον Όμηρο και τους μυθικούς ήρωες, ποιητές από το παγκόσμιο πάνθεο, όπως οι Ντίκινσον και Καβάφης πρωταγωνιστούν και ως περσόνες στα ποιήματα του Λόνγκλεϊ – πάντα με φυσικότητα, ανεπιτήδευτα. Αλλά και οι τόποι και τα τοπία του σύγχρονου κόσμου αποτελούν πηγή της εμπνευσής του. Το ποίημα για τον Ποσειδώνα που παραθέσαμε προϋποθέτει ασφαλώς μιαν επίσκεψη στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας και τη θέαση, από πίσω, του δίασμου Δία ή Ποσειδώνα των Αρτεμισίου. Το ποίημα, πάλι, με τίτλο «Ακρωτήρι» (Akrotiri) υποβάλλει τη στοχαστική ματιά του σημερινού επισκέπτη στην ανασκαφή της Σαντορίνης: «Δίπλα στο πλαίσιο του παράθυρου, φτιαγμένου από αέρα, είναι μια πόρτα/ Όπου η στάχτη περιβάλλει ένα σταμνί και το ισορροπεί/ Ξαν να μπορούσε από μόνη της η εργασία να μωμιωθεί/ και η ιστορία να αφεθεί μισάνοιχτη για τον νεροκουβαλάτη».